

Het uitroepen van de onafhankelijkheid door Indonesië in 1945 bracht de sociaal-democraten in een lastig parket. Enerzijds was er sympathie voor de Republiek Indonesië, anderzijds wilde de pas opgerichte PvdA zich als regeringspartij bewijzen. Hierdoor raakte partij intern sterk verdeeld. Pas in 1951, twee jaar na de onafhankelijkheid van Indonesië, keerde na een laatste conflict de rust in de partij enigszins terug.

AUTEUR Anne-Marie Mreijen

Verder lezen

Jan Bank, 'Drees en de Indonesische Revolutie', in: Hans Daalder en Nicolaas Cramer (red.), Willem Drees (Houten 1988) 109-136.

M.D. Bogaarts, Parlementaire geschiedenis van Nederland na 1945, deel 2, band D: Nederlands-Indië (Nijmegen 1995).

Hans Daalder, Willem Drees 1886 - 1988. Vier jaar nachtmerrie. De Indonesische kwestie (Amsterdam 2004).

Koloniale dilemma's

Al voor de oorlog leidde de koloniale politiek tot verdeeldheid binnen de SDAP. De linkervleugel van de partij pleitte voor Indonesische onafhankelijkheid. De meeste SDAP-vertegenwoordigers vonden echter dat het zelfbeschikkingsrecht van Indonesië weliswaar erkend moest worden, maar dat het land wel onder Nederlands gezag moest blijven. Zelfbestuur zou in hun ogen pas mogelijk zijn na 'verheffing' van de inlandse bevolking. Ook na de Tweede Wereldoorlog

bleef het koloniale standpunt van de nieuw opgerichte PvdA ambivalent. De Nederlandse regering, waarvan de partij deel uitmaakte, erkende de Indonesische onafhankelijkheid niet. In 1947 besloot de regering tot militair ingrijpen. Met deze 'politonele actie' wilde zij 'orde en gezag' in Indonesië herstellen.

De gewelddadige acties leidden tot hevige oppositie binnen de PvdA. Na de eerste interventie verlieten meer dan vierduizend leden uit protest de partij. Een aantal van hen weigerde dienst en dook onder om niet naar Indonesië uitgezonden te worden. Vooraanstaande partijleden uitten hevige kritiek op de PvdA, onder meer in *Het Vrije Volk*. Dit dagblad was de opvolger van *Het Volk*. Men streed tegen de 'harde lijn' en pleitte voor een vreedzame oplossing van het conflict. De partijtop was echter van mening dat militair optreden niet te vermijden was en dat regeringsdeelname de enige manier was om erger te voorkomen. Bovendien kon de PvdA door mee te regeren in Nederland een wezenlijke bijdrage leveren aan de wederopbouw van de naoorlogse samenleving. Dit maakte de spanning binnen de partij des te groter.

Na de verkiezingen van 1948 werd er met ministers geschoven. Hierdoor had de PvdA alleen nog in de persoon

van premier Drees rechtstreeks invloed op de koloniale politiek. Dat was in twee opzichten een voordeel: het feit dat er geen PvdA-minister van Buitenlandse Zaken meer was, had het voordeel dat de PvdA minder rechtstreeks met het koloniale beleid verbonden was. Toch kon er met de premier nog wel invloed uitgeoefend worden. Daardoor lukte het beter de oppositie binnen de gelederen te houden. Onder grote internationale druk moest Nederland tenslotte instemmen met een wapenstilstand en op 27 december 1949 erkende zij uiteindelijk de onafhankelijkheid van Indonesië. Van ontspannen verhoudingen binnen de partij was echter bepaald nog geen sprake. Twee jaar later, in 1951, viel het kabinet-Drees-Van Schaik over het regeringsbeleid ten aanzien van Nieuw-Guinea, dat in Nederlands bezit bleef. Dit had de gemoederen binnen de PvdA opnieuw danig verhit, wat leidde tot een kabinetscrisis en het aftreden van fractievoorzitter Van der Goes van Naters. De zaak Nieuw-Guinea werd voorlopig in de ijskast gezet, waarmee de rust in de partij enigszins terugkeerde.

De hele Indonesische kwestie was een bijzonder pijnlijke episode in de geschiedenis van de PvdA. De partij droeg mede verantwoordelijkheid voor het Nederlandse beleid in Indonesië, inclusief twee gewapende interventies. De oppositie binnen de partij had ondanks hevige kritiek niet weten te verhinderen dat de PvdA deel bleef uitmaken van de regering. De PvdA-bestuurders hebben op hun beurt op cruciale momenten geen oplossingen aangedragen om het conflict op een andere manier dan met geweld op te lossen. De kwestie veroorzaakte een trauma dat lang zou doorwerken en nog merkbaar was in 1975 bij de haastig doorgevoerde onafhankelijkheid van Suriname door het kabinet-Den Uyl.